

Doç. Dr. ŞEBNEM GÖKÇEOĞLU BALCI

SOSYAL GÜVENLİK HAKKI AÇISINDAN YAŞLI BAKIMI

**İsveç Modeli ve Uluslararası Belgeler Işığında
Bir İnceleme**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1
I. SOSYAL GÜVENLİK HAKKININ ANLAMINI VE KAPSAMI ..	7
1. Sosyal Güvenlik Kavramı.....	7
a. Terminoloji	7
b. Sosyal güvenliğin dar ve geniş tanımları	9
c. Sosyal güvenliğin alt kavramları.....	10
aa. Sosyal sigortalar	10
bb. Sosyal yardımlar	11
cc. Sosyal hizmetler.....	13
2. Beveridge Raporu ve sosyal güvenliğin insan hakkı niteliği kazanması.....	13
a. Beveridge'i etkileyen düşünsel ve tarihsel ortam.....	14
b. Beveridge Raporu'nda yer alan ilkelerin sosyal güvenliğin insan hakkı niteliği kazanmasına etkisi.....	15
aa. Yoksullukla mücadele ve insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyi ilkesi.....	15
bb. Genellik ilkesi.....	16

3. İnsan Hakları Belgelerinde Benimsenen Sosyal Güvenlik Anlayışı: Gelirin Güvencesi mi? İnsan Onuruna Yaraşır Yaşam Düzeyi mi?	17
4. Sosyal Güvenlik Hakkının Tanımı ve Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal Kültürel Haklar Komitesi'nin 19 No'lu Genel Yorumu	23
II. YAŞLILIĞIN BERABERİNDE GETİRDİĞİ SOSYAL SORUNLAR.....	27
1. Yaşlılıkta Yalnızlık.....	27
2. Yaşlılıkta Yoksulluk.....	29
3. Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma	31
4. Yaş Ayrımcılığı.....	35
5. Yaşlıların İhmal ve İstismarı.....	39
6. Yaşlılıkta Güçsüzlük, Bakıma ve Yardıma Muhtaçlık.....	43
III. YAŞLI BAKIMINDA TEMEL TARTIŞMA ALANLARI.....	47
1. Yaşlı Bakımından Kim Sorumludur: Aile mi? Toplum mu?	47
a. Kültürel farklılıkların yansıdığı farklı refah devleti modellerinde yaşlı bakımından sorumluluk: Kuzey-Güney karşılaştırması.....	47
b. Kuzeyi de etkisi altına alan küresel trendler: Aileye geri dönüş ve yaşlı bakımının piyasalaşması.....	50
2. Kurum Bakımı mı? Evde Bakım mı?	54
a. Kurum bakımının tanımı ve türleri	54
b. Evde bakımın tanımı, kapsamı ve türleri.....	55
c. Evde bakımın yaygınlaşmasının nedenleri	57
d. Evde bakım hizmeti veren kuruluşlar	59
3. Yaşlı Bakımında Farklı Sosyal Güvenlik Modelleri	60
a. Dünyada uygulanan modeller	60
b. Bakım sigortası: Almanya örneği	62
IV. İSVEÇ REFAH DEVLETİNDE YAŞLI BAKIMI VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ.....	67
1. İsveç'te Nüfus Yaşlanması ve Yaşlı Bakımı Hakkında Genel Bilgiler.....	67

2.	İsveç Refah Devletini Oluşturan Temel Hukuki Yapı	69
a.	İsveç iş hukuku.....	69
b.	İsveç sosyal refah hukuku.....	74
3.	İsveç Refah Devletinde Yaşlı Bakımı.....	77
a.	Yaşlı bakımının değişik özellik gösteren dönemleri	77
b.	Yaşlılara yönelik bakım hizmetleri.....	79
aa.	Evde bakım hizmetleri.....	80
bb.	Kurum bakımı	83
cc.	Sağlık bakımı	83
c.	Yaşlılara yönelik sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlerin finansmanı	86
d.	İsveç hukukunda yaşlı bakımında ayrımcılık yasağı	87
V.	TÜRKİYE’DE NÜFUS YAŞLANMASI VE TÜRK HUKUKUNDA YAŞLI BAKIMININ HUKUKSAL TEMELLERİ	89
1.	Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Genel Görünümü	89
2.	Türk Hukukunda Yaşlı Bakımının Temeli Olan İlkeler ve Haklar	91
a.	Sosyal devlet ilkesi.....	91
b.	Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı.....	93
c.	Çalışma hakkı ve bakım izinleri	96
d.	Sağlık hakkı ve yaşama hakkı	98
e.	Şehir ve konut hakkı	100
3.	Sosyal Güvenlik Hakkı Olarak Yaşlı Bakımı	101
a.	Sosyal sigorta hakkı açısından.....	101
b.	Sosyal yardım hakkı açısından.....	106
aa.	65 yaş aylığı	106
bb.	Engelli yaşlı yakınlarına evde bakım aylığı	112
c.	Sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı açısından	115
aa.	Genel olarak.....	115
bb.	Huzurevleri	117
cc.	Gündüzlü bakım ve evde bakım.....	123

dd. Evde sağlık bakımı.....	128
4. Aile Hukukunda Yaşlı Bakımı.....	132
VI. ULUSLARARASI BOYUTLARIYLA YAŞLI BAKIMI.....	135
1. Uluslararası Hukuk Belgeleri ve Sözleşmelerde Yaşlı Bakımına İlişkin Düzenlemeler.....	135
a. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi.....	135
b. Birleşmiş Milletler'in Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşmesi.....	138
c. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 Sayılı Sözleşmesi.....	141
d. Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ve Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'nin Şart'ın 23. maddesi kapsamında Türkiye'ye ilişkin gözlem sonuçları.....	143
e. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yaşlı hakları ve yaşlı bakımına ilişkin örnek kararları.....	149
aa. AİHM'nin doğrudan yaşlı bakımına ilişkin kararları ...	150
bb. AİHM'nin dolaylı yoldan yaşlı bakımını etkileyen kararları	156
aaa. Yaşlı aylıklarına ilişkin kararlar	156
bbb. Cezaevlerinde kalan yaşlılara ilişkin kararlar.....	159
2. Doğrudan Yaşlı Haklarına İlişkin Uluslararası Sözleşme Bulunmaması ve Bunun Gerekliliği Üzerine.....	162
3. Uluslararası Sosyal Politikada Yaşlı Haklarına ve Yaşlı Bakımına İlişkin İlkeler.....	166
a. Genel olarak.....	166
b. Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal Kültürel Haklar Komitesi'nin Yaşlıların Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklarına İlişkin 6 No'lu Genel Yorumu	168
SONUÇ VE ÖNERİLER	175
BİBLİYOGRAFYA	183